Яҡты юл

Хажиморат ҮМӘРХАЖИЕВ

ИМАН ҠЕҮӘҺЕ

Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с) Сураҡа ибн Малиҡка Хосрой ибн Хурмузаның тажын кейеп ҡараясағын әйтә

Мөхәммәд пәйғәмбәрҙе (с.ғ.с.) көрәйештәр үлтереү янаған саҡта, Әбүбәкер (р.ғ.) уның янына килә һәм әлегә Мәҙинәгә китеп тороуҙың хәйерле булырын әйтә. Шул уҡ төндә Мөхәммәд пәйғәмбәрҙең (с.ғ.с.) өйөн көрәйештәр ҡамап ала. Аллаһ Рәсүленең үҙе ятҡан урында Ғәлиҙе (р.ғ.) ҡалдыра, ә үҙе, дошмандар күҙенә күренмәҫ өсөн, Ҡөрьәндән аят уҡый һәм Әбүбәкер (р.ғ.) менән Савр тауындағы мәмерйәгә йәшенә. Көрәйештәр ҙә уларҙы эҙләп юлға сыға. Шундуҡ мәмерйә ауыҙына үрмәксе ау үрә, ә күгәрсен инеү урынына оя ҡороп ултыра. Көрәйештәр мәмерйәгә яҡынлаша. Шул саҡта Әбүбәкер (һ.ғ.): «Берәре бында күҙ һалһа, беҙҙе күрәсәк», ти. Аллаһ Рәсүле әйтә: «Ҡурҡма, Аллаһы Тәғәлә беҙҙең менән». Мәмерйә ауыҙына үрелгән ау эҙәрлекләүселәрҙең юлын тотҡарлай. Улар, мәмерйәгә кеше ингән булһа, ау йыртылған булыр ине, тип, эскә күҙ ҙә һалмай үтеп китәләр.

Был мәлдә Сураҡа ибн Малик тигән әҙәм Мәккәнән алыҫ түгел бер ерҙә йыйылышта була. Бында ла көрәйештәрҙең ҡыуғынсыһы килеп етә һәм Мөхәммәд пәйғәмбәрҙе (с.ғ.с.) тере йәки үле килеш тапшырған кешегә ҡиммәтле бүләк - йөҙ дөйә - бүләк итәсәктәрен хәбәр итә.

Шул саҡта көрәйештәрҙән килеп еткән икенсе кеше: «Аллаһ менән аят итәм, яңыраҡ ҡына минең эргәмдән өс кеше үтеп китте. Уларҙың береһе Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.) икенсеһе Әбүбәкер (р.ғ.) һәм өсөнсөһө юл өйрәтеүселәре булырға тейеш», тип белдерә. Көрәйештәрҙең әжеренә өмөт иткән Сураҡа уларҙың юғалған инә дөйәне эҙләп йөрөүселәр икәнен әйтә. Үҙенә шик-шөбһә тотмаһындар өсөн». Сураҡа йыйылышта тағы бер аҙ ултыра ла һиҙҙермәй кенә ҡайтып китә. Хеҙмәтсе ҡатынға атын үҙәнгә төшөрөп бәйләргә, шулай уҡ ҡорал әҙерләп ҡуйырға ҡуша. Шунан, башҡа көрәйештәрҙән алдараҡ ҡоралып тотоп, Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.) артынан саба.

Аллаһ Рәсүлен ҡыуып етеп килгәндә генә тегенең аты абына ла ҡуя, һәм ул эйәрҙән ҡолап төшә. Сураҡа ҡабаттан йәһәт кенә атына менә лә Мөхәммәд пәйғәмбәрҙе (с.ғ.с.) ҡыуа китә. Инде барып еттем тигәндә генә пәйғәмбәрҙең (с.ғ.с.) Ҡөрьән уҡығанын ишетә.

Был юлы Сураҡаның аты теҙенә тикелем ҡомға бата. Сураҡа ҡолап төшкәс, атын әрләргә керешә. Ул Мөхәммәд пәйғәмбәрҙең (с.ғ.с.) һаҡланғанын аңлай. Ҡурҡыуға төшкән егет унан үҙен яҡлауын үтенә. Аллаһ Рәсүле туҡтала, Сураҡаның яҡыныраҡ килгәнен көтә. Сураҡа ибн Малик ғәфү үтенә лә, көрәйештәрҙең йөҙ дөйә вәғәҙә иткәнен һәм уны эҙләүселәрҙең күп булыуын һөйләй. Юлсыларға ризыҡ, һыу тәҡдим итә, ләкин тегеләр баш тарта, бары тик үҙҙәрен һатмаҫҡа ҡушалар.

Шунан Аллаһ Рәсүле доға ҡыла һәм Сураҡа ибн Маликтың аты ҡомдан сыға. Кире ҡайтырға йыйынғанында ул Мөхәммәд пәйғәмбәргә (с.ғ.с.) һәм юлдаштарына һүҙ бирә: «Шуны белегеҙ! Аллаһ менән ант итәм, минең һеҙгә бер ниндәй ҙә яуызлығым теймәйәсәк». Аллаһ Рәсүле Әбүбәкергә (р.ғ.): «Ниндәй үтенесе бар, һора әле», ти.

Сураҡа: «Аллаһ менән ант итәм, һинең динең еңәсәк, үҙең хакимлыҡ иткән саҡта мине лә хөрмәт менән ҡабул ит. Был турала миңә нимә булһа ла яҙып бир!» - ти.

Әбүбәкер (р.ғ.) Аллаһтың Рәсүл ҡушҡан тексты яҙып Сураҡаға тапшыра.

Хушлашҡанда Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.) унан: «Эй, Сураҡа, Хосройҙоң биҙәүесен, беләҙәктәрен тағып ҡараған сағында үҙеңде нисек тойорһоң икән?» - тип һорай. «Хосрой ибн Хурмузаныңмы?» - тип аптырай Сураҡа. «Эйе, тап Хосрой ибн Хурмузаның», - тип яуап бирә Аллаһ Рәсүле.

Кире ҡайтышлай Сураҡа Мөхәммәд пәйғәмбәрҙе (с.ғ.с.) эҙләүселәрҙе тап итә. «Кире боролоғоҙ! Мин ул тирә яҡты байҡап сыҡтым, тап итмәнем», - ти Сураҡа, яҡшы аусы булғанлыҡтан, тегеләр уға ышана.

Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.) менән Әбүбәкерҙең (р.ғ.0 Мәҙинәгә имен барып етеүҙәрен теләгән Сураҡа Аллаһ Рәсүле менән күрешкәнен берәүгә лә әйтмәй.

Һуңынан ғына был турала һөйләй. Был хәбәр Әбү Яһилға ишетелгәс, ул Сураҡаны ҡурҡаҡлыҡта ғәйепләй.

Сураҡа: «Эй, Абул-Хаҡам, атым менән нимә булғанын белһәң икән! Уның тояҡтары ергә йәбеште лә ҡуйҙы. Бына шул саҡ Мөхәммәдтең Аллаһ Рәсүле булыуына тамсы ла шигем ҡалманы. Ә кем һуң Рәсүлгә ҡаршы тора ала?» - тип яуап бирә.

Йылдар үтә. Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.) ҡабаттан Мәккәне яулап ала.

Сураҡа ибн Малик ул биргән яҙыу менән Джунарат тигән ергә китә. Унда ансар сәхәбәләренә тап була, Аллаһ Рәсүле янына үтеп, инергә итһә лә, ансарҙар үткәрмәй, ҡылыстың тупаҫ яғы менән туҡмарға керешәләр: «Йөрөмә был тирәлә! Һиңә нимә кәрәк бында!»

Ләкин ул халыҡты йыра-йыра Мөхәммәд пәйғәмбәргә (с.ғ.с.) яҡынлаша. Аллаһ Рәсүле дөйә өҫтөндә ултырған була. Сураҡа яҙыуҙы күтәреп: «Эй, Аллаһ Рәсүле! Мин - Сураҡа ибн Малик, һин биргән яҙыу миндә!» - тип һөрән һала.

Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.): «Бында кил, Сураҡа, бөгөн вәғәҙәне үтәү һәм хәйерле эштәр эшләү көнө!» - тип өндәшә. Сураҡа Рәсүлдең эргәһенә барып етә һәм Ислам динен ҡабул итә. Бынан һуң күп ваҡыт та үтмәй Мөхәммәд пәйғәмбәр (с.ғ.с.) мәңгелек донъяға күсә.

Сураҡа Аллаһ Рәсүле әйткән һүҙҙәрҙе ҡабатлар булған: «Эй, Сураҡа, Хосройҙоң биҙәүесен, беләҙектәрен тағып ҡарағанда үҙеңде нисек тойорһоң икән?» Әлбиттә, ул ҡасан да булһа Хосройҙы - батшаны биҙәгән нәмәләрҙе тағып-кейеп ҡарауына ышанып та бөтмәй.

Ғүмәр (р.ғ.) хәлифлек иткән дәүерҙә мосолмандар Фарсы батшалығына ҡаршы көрәшеп, уны еңеп, ҙур трофей алалар.

Ғүмәр (р.ғ.) үҙенә килтерелгән трофейҙарға бик ғәжәп итеп ҡарай. Улар араһында хосройҙың йәүһәрҙәр менән биҙәлгән тажы ла була. Шунан Ғүмәр (р.ғ.) тота ла уны Сураҡаның башына кейҙерә.

Сураҡа ибн Малик Усман (р.ғ.) хәлифәлек иткән осорҙа һижрә буйынса 24 йылда, икенсе версияла Усман (р.ғ.) был донъянан киткәндән һуң - вафат булған, тиҙәр - Аллаһ яҡшыраҡ белә.

ИСЛАМ ӘҘӘБЕ

Ислам тәүхидкә - бер генә Аллаһҡа ышаныуға, башҡа барлыҡ илаһтарҙы кире ҡағыуға нигеҙләнгән. Шәриғәт, асылда, ошо концепцияны матдиләштереү булып тора һәм уның һәр детале тәүхидтән килеп сыға. Әлеге фундаменталь принципты раҫлап һәм уға хеҙмәт итеп, Ислам әҙәбе тәүхид менән берләшкән. Бына бер нисә миҫал:

1. Кешене Аллаһтан башҡа кемдендер ҡоло итеп белдереүсе, мәҫәлән, Ғабдуннәби (пәйғәмбәрҙең ҡоло) кеүек исемдәр тыйыла;

2. Аллаһ бойороуҙарына бәйле булған тәбиғәт күренештәренә, әйтәйек, елгә йәки ямғырға, ризаһыҙлыҡ белдерергә ярамай. Шулай уҡ яҙмышҡа зарланырға һәм Аллаһтың ғәҙелһеҙлеге тураһында уйларға рөхсәт ителмәй;

3. Тәүхидкә ҡаршы килеүсе, әйтәйек, «Аллаһы Тәғәлә һәм фәлән-фәлән кеше нимә теләр» йәки «Аллаһтан һәм һинән башҡа миңә бер кем дә ярҙам итмәҫ» тигән кеүек һүҙҙәр һәм һөйләмдәр әйтеү ҡәтғи тыйыла;

4. Мал фәҡәт Аллаһ исеме менән генә һуйылырға тейеш. Әгәр һуйған ваҡытта Уның исеме махсус ҡулланылмаһа, ул малдың ите харам була, ә ҡорбан иһә иҫәпкә алынмай;

5. Аллаһтан башҡа, Уның исемдәренән һәм сифаттарынан башҡа берәй кем йәки берәй нәмә менән ант итеү дөрөҫ булмай һәм ул ант башҡарылырға тейеш түгел;

6. Кем дә булһа берәү вафат булһа, Исламға ҡаршы килә торған, әйтәйек: «Йәшәү сығанағынан мәхрүм булдым бит, хәҙер нимә эшләрмен инде!» йәки «Ул ваҡытһыҙ үлеп ҡалды», тигән кеүек һүҙҙәр әйтергә ярамай;

7. Мосолман, Аллаһты иҫкә алмайынса, ҡәтғи характерҙағы раҫлауҙар яһарға тейеш түгел. Ә һүҙ аҙағынан «Аллаһ бирһә», «Аллаһ теләһә» («Иншәллаһ») тип өҫтәргә кәрәк;

8. Кемгәлер һәм нимәгәлер булһа ла баш эйеү тыйыла. Мосолман намаҙ ваҡытында Аллаһы Тәғәләгә генә баш эйә;

9. Төрлө фараз һәм хөрәфәттәргә ышанып, уйланылған эштән баш тартырға ярамай;

10. Ислам ҡушҡанса, ҡәберҙәргә зыярат ҡылыу - үлгәндәрҙе иҫкә алыу һәм үлем тураһында хәтергә төшөрөү бурыс булып тора. Был Аллаһҡа тоғролоҡто арттыра һәм тәртипте, башҡалар менән мөнәсәбәтте яҡшырта;

11. Ҡәғбә - Аллаһтың ерҙәге беренсе йорто (Аллаһҡа ғибәҙәт ҡылыу өсөн һалынған беренсе йорт). Ул хәҙерге Ғәрәбстан ярымутрауында Әҙәм пәйғәмбәр тарафынан төҙөлгән. Бөтә донъяны һыу баҫҡан ваҡытта емерелгәндән һуң, уны Ибраһим һәм уның улы Исмәғил пәйғәмбәрҙәр яңынан төҙөйҙәр. Барса мосолмандар ғибәҙәт ҡылған ваҡытта йөҙҙәре менән шул яҡҡа, ҡиблаға ҡарайҙар. Был - барлыҡ мосолмандарҙың берҙәмлеге һәм Исламдың берлеге билгеһе. Әммә ул мосолмандар өсөн ғибәҙәт ҡылыуға йүнәлеш булыуҙан да ҙурыраҡ мәғәнәгә эйә. Мәҫәлән, мал һуйғанда, уның башы ҡиблаға ҡаратып һалына. Мәрхүмдәр ҡәберҙә йөҙҙәре менән ҡиблаға ҡарап ятҡырыла. Хатта бәҙрәфтең төҙөлөшө лә ҡибла менән бәйле: йомошон үтәүсе мосолман ҡиблаға алды менән йәки арты менән ҡарап ултырырға тейеш түгел.

Ислам йолаларын тотоу мосолмандарҙың тормошона үтеп ингән күпләгән бидәғәттәрҙән (яңы ғәҙәттәрҙән) ҡотолоу мөмкинлеге бирәсәк. Бидәғәт - ысын ислам диненә һәм практикаһына индерелгән яңы төшөнсәләр һәм ҡағиҙәләр, тип билдәләргә мөмкин.

«Кем булһа ла беҙҙең эшкә (дингә) унда булмаған яңылыҡ индерә икән, ул кире ҡағыласаҡ. Яңы индерелгән нәмәләрҙән ҡурҡығыҙ, сөнки яңы индерелгән һәр нәмә - үҙгәртеү ул, ә һәр үҙгәртеү - аҙашыу, ә һәр аҙашыу Йәһәннәмгә илтә», - тигән Мөхәммәд пәйғәмбәр (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм) (Ән-Нәүәүиҙең «40 хәҙис» китабынан).

Исламға һәр өҫтәмә бидәғәт булараҡ ҡабул ителә һәм шунлыҡтан кире ҡағыла. Яңы өҫтәлмәләр мосолмандар тормошона төрлө яҡлап тиҫкәре йоғонто яһайҙар. Улар Исламды үҙгәртәләр, тотоу өсөн ябай динде ҡатмарландыралар, был иһә мосолмандар тормошоноң ҡайһы бер йолаларын оноттороуға килтерә. Бөгөн мосолмандарҙың үҙ-үҙҙәрен тотошо ҡағиҙәләренә күпләгән Исламса булмаған элементтар индерелгән. Бына бер нисә миҫал:

1. Мосолмандарҙың тормошона Пәйғәмбәр ғәләйһиссәләмдең күккә ашыуы (Миғраж), уның күсенеп китеүе (Һижрәт) кеүек билдәле бер ваҡиғаларҙы «Байрам итеү» индерелгән;

2. Кешене ерләгән ваҡытта Аллаһтың исемен ҡысҡырып иҫкә алыу һәм ҡысҡырып Ҡөрьән уҡыу;

3. Бергәләп намаҙ уҡығандан һуң, рәткә тороп ҡул ҡыҫышыу;

4. Ҡәберҙәрҙе буяу, һалыу һәм биҙәү ғәҙәте (уларҙы артыҡ биҙәмәйенсә, таҙа, бөхтә торға кәрәк); һәм башҡаларю

2009 йылғы «Башҡортса дини календарҙан».